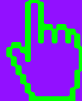

MENES, JOVES I DONES DEL MÓN

Per llegir la història de les **DONES** que apareixen en color **verd** hauràs de clicar

ROUÍ

**Malala
Yousafzai**

Pakistan, activista

Al contrari del que era normal a l'època, els pares no només van enviar el seu germà a estudiar a la universitat, sinó que van creure que les dues filles havien de tenir la mateixa oportunitat.

Amb setze anys va viatjar a Madrid per poder accedir a la Facultat de Químiques.

En 1958 va conèixer el Premi Nobel Severo Ochoa, que va influir profundament en el rumb que prendria la seva carrera com a investigadora i bioquímica (l'estudi de la química relacionada amb els éssers vius).

Amb un dels seus treballs de recerca va fer un descobriment que ajudaria en el futur. Va descobrir un enzim que podria crear milions de còpies del nostre ADN (molècules on es guarda la informació del que som).

**Margarita
Salas**

Espanya, científica

Nascuda a Canero, Astúries, el 30 de novembre de 1938. Va créixer en una llar on la ciència sempre va estar present.

La seva mare era professora i el seu pare metge, i sempre van ensenyar els fills a estimar la ciència.

Va tenir dos germans que també van ser científics.

Marie Curie

Polònia, científica

Hedy Lamarr

Àustria, inventora i actriu

Nascuda a Viena (Àustria) el 9 de novembre de 1914. Va ser la filla única d'un banquer i una pianista, amb grans recursos i d'origen jueu. Des que va entrar a l'escola va destacar per la seva impressionant intel·ligència, fins al punt que la majoria dels seus mestres la consideraven una superdotada. Va començar a estudiar enginyeria a la universitat amb només 16 anys. No obstant això, va sentir el batec de la seva vena artística i va interrompre els estudis per fer cinema. Es va convertir en una diva de Hollywood.

Al començament d'aquesta etapa d'èxit, la Hedy va demanar col·laborar amb l'exèrcit dels Estats Units en la guerra contra Hitler. Gràcies al seu marit, havia tingut accés a informació confidencial dels nazis, que va lliurar als Aliats.

També es va dedicar a la tasca de realitzar invents militars per ajudar en la lluita contra l'Eix. Va inventar des d'un escut antiaeri fins a algunes modificacions aeronàutiques. A ella i al seu amic pianista George Antheil se'ls deuen les bases del que avui és el Wifi. Tot i que van patentar l'invent, només se'ls va atorgar un reconeixement públic per l'aportació el 1997.

Frida Kahlo

Mèxic, pintora

Valentina Tereixkova

Rússia, cosmonauta

El seu nom en clau era chaika, que significa "gavina" en rus. El 16 de juny de 1963, a bord de la nau Vostok 6, Tereshkova va fer 48 voltes al voltant de la Terra durant tres dies. La primera dona de la història a viatjar a l'espai i l'única a fer-ho en solitari.

Filla d'un tractorista i d'una treballadora de la indústria tèxtil, des de ben jove va practicar l'esport de salt en paracaigudes, i fins i tot va obtenir el títol d'instructora en aquesta especialitat. Treballadora en una fàbrica tèxtil, Tereshkova completava els estudis en una escola nocturna.

Atreta per la recerca espacial, no va dubtar a presentar-se voluntària com a futura astronauta, i encara que no tenia la formació adequada, l'agència de l'espai soviètica va decidir preparar-la, juntament amb altres tres dones.

Després de la missió espacial va estudiar enginyeria espacial, es va graduar el 1969 i va obtenir el doctorat en enginyeria el 1977. Amb posterioritat es va interessar per la política i, a causa de la seva prominència, va exercir diversos càrrecs polítics a la Unió Soviètica. Va participar a la Conferència Mundial de l'ONU amb motiu de l'Any Internacional de la Dona, duta a terme a Mèxic el 1975, i el 1982 va rebre el premi Simba per la seva tasca de promoció de les dones.

Coco Chanel

França, dissenyadora

Amelia Earhart

EUA, aviadora

Clara Campoamor

Espanya, advocada

Nascuda a Madrid el 12 de febrer de 1888, Clara Campoamor va haver d'obrir-se pas en una societat especialment dura per a les dones. La mort del seu pare la va obligar a començar a treballar quan a penes tenia deu anys. Pot ser que fos aquesta desgràcia la que la forçés a buscar-se la vida i aconseguir una ocupació pública com a professora de mecanografia amb només 26 anys. Clara Campoamor va treballar perquè no hi hagués discriminació de sexes.

Tot i això, allò pel que més es recorda l'advocada és per la seva lluita pel sufragi universal. Fins al 1931, el sufragi a Espanya era censatari. Va voler fer-lo universal, de manera que les dones poguessin votar. L'1 d'octubre de 1931 es va aprovar l'article 36 de la Constitució, on es recollia el sufragi femení, amb 161 vots a favor i 121 en contra.

La igualtat entre homes i dones aconseguida a la Segona República no va durar gaire. Al juliol de 1936 va esclatar la Guerra Civil i els drets de la ciutadania, especialment els de les dones, aviat es veurien afectats. Campoamor es va convertir en un referent per al feminisme. Gràcies a la seva ferma convicció i defensa del sufragi femení a Espanya, avui les dones poden votar lliurement.

Concepción Arenal

Espanya, periodista

Nascuda el 31 de gener de 1820 al Ferrol (Galícia), es va enfrontar a les convencions del seu temps i va dedicar-se a defensar les persones més desfavorides. La seva ferma convicció per aprendre i una curiositat intel·lectual que mai va associar per complet van guiar els seus primers anys de vida, fins i tot quan la seva mare s'oposava formalment al fet que cursés estudis superiors.

La pensadora gallega no va dubtar a assistir a algunes classes de Dret a la universitat, malgrat no poder cursar la carrera ni aconseguir cap títol. Ho va fer, a més, "vestida d'home" (va fer servir pantalons).

Concepción Arenal va fundar La Veu de la Caritat, un diari que al llarg dels seus catorze anys de vida va utilitzar per denunciar els abusos i les immoralitats presents tant en hospicis com en presons de l'època i que es va acabar convertint en una publicació de referència a nivell europeu.

Concepción Arenal va escriure diverses obres en què va defensar la igualtat entre homes i dones i va reivindicar el lliure accés a l'educació. També va defensar que les dones poguessin dedicar-se a professions que fins llavors els estaven vetades. Pionera en el feminisme espanyol i considerada la precursora del Treball Social a Espanya.

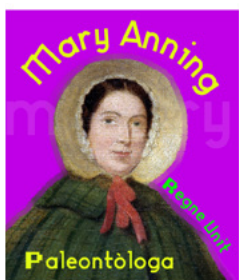
Gertrude Belle

EUA, bioquímica

Nascuda a Nova York el 1918, va ser filla d'emigrants, d'un dentista italià i una mestressa de casa polonesa. Acabada la secundària, no va poder accedir a la universitat a causa de la inestabilitat econòmica familiar. Però gràcies a les seves excel·lents notes va poder entrar a una universitat on va triar l'especialitat de Química.

El motiu de la seva introducció en el camp de la recerca va ser la Segona Guerra Mundial, ja que va provocar l'escassetat de tècnics de laboratori i va permetre l'entrada de la dona en aquests camps. Va trobar una feina que va ser la base de tota la seva exitosa carrera: assistent al laboratori del Doctor George, es va convertir en experta en química orgànica i va treballar en els camps de la farmacologia, la immunologia o la bioquímica. Va revolucionar i va desenvolupar nombrosos fàrmacs per millorar la qualitat de vida de les persones. Entre els seus descobriments destaca el fàrmac AZT per al tractament de la SIDA.

Va rebre el Premi Nobel de Medicina el 1988 pels seus descobriments dels principis clau sobre el desenvolupament i el tractament de medicaments.

Mary Anning

Regne Unit,
paleontòloga

Isadora Duncan

EUA, ballarina

Nascuda el 26 de maig de 1877 a San Francisco, Califòrnia, als Estats Units. La menor dels quatre fills de Mary Isadora Gray, professora de piano, i de Joseph Charles Duncan, banquer i empresari miner. Conta a les seves memòries que va aprendre a ballar contemplant el vaivé de les onades i que, amb tan sols sis anys, va organitzar la seva primera escola de dansa, en què oferia classes als nens del barri del seu San Francisco natal. El joc ràpid es va convertir en negoci, i moltes famílies de l'alta societat californiana van reclamar els seus serveis. Als deu anys va deixar l'escola per dedicar-se a la dansa per complet.

IDuncan va arribar a Europa amb el nou segle. Va ballar davant la noblesa anglesa i els artistes parisencs. A Berlín es va unir a la companyia de la ballarina Loie Fuller en una gira per Munic i Viena, fins que, per fi, a Budapest, va signar el primer contracte per ballar sola en un gran escenari. I ho va fer amb un èxit rotund.

La seva fama va començar a créixer i molts teatres li van obrir les portes. Ella rebutjava el ballet acadèmic i es va dedicar a crear un art propi, poètic i absolutament personal. Volia alliberar la dansa de puntetes, tutús i figures encotillades, i donar expressió a l'ànima i via lliure a l'art. Va ser considerada per molts com la creadora de la dansa moderna.

María Elena Moyano
Perú, activista

Nascuda el 29 de novembre de 1958. Va tenir set germans (Rodolfo, Raúl, Carlos, Narda, Eduardo i Martha). La seva ocupació va ser casa seva i la seva organització, com ella ho va denominar. María Elena va ser una lluitadora social, dirigent veïnal peruana, coneguda popularment com la Mare Coratge. En moments en què el país es trobava atacat pel terrorisme, Moyano es va alçar contra Sendera Lluminaosa. A més, va lluitar contra la pobresa, per la defensa dels drets humans i els drets de la dona.

Va estudiar sociologia a la Universitat Inca Garcilaso de la Vega i entre els anys 1973 i 1975 va ser presidenta del grup juvenil "Renovació", dedicat a la realització d'activitats de cant i teatre i a la difusió, mitjançant xerrades i taules rodones, de les maneres amb què els joves havien de combatre la drogoaddicció i la incomprensió familiar.

Els seus dots de líder es van manifestar en totes les seves activitats.

El 1989 va ser elegida com a tinent alcaldessa de la Municipalitat de Districte de Vila El Salvador, com a integrant de la llista del moviment polític Esquerra Unida, que va encapçalar el senyor Michel Azcueta.

Nellie Bly
EUA, periodista

Edurne Pasaban
Espanya, alpinista

És una tolosana nascuda un 1 d'agost de 1973, alpinista d'elit. Serà recordada per la història com la primera dona a ascendir els 14 vuitmils del globus. La seva heroica gesta li va requerir nou anys, des que va superar l'Everest al maig de 2001 fins que va coronar el Shisha Pagma al maig de 2010.

L'Edurne Pasaban, una de les esportistes més cracks de l'alpinisme i el muntanyisme a Espanya i tot el món, originalment va estudiar enginyeria tècnica industrial i va treballar durant diversos anys a l'empresa familiar de construcció de maquinària mentre entrenava.

Avui dia es dedica a la impartició de conferències sobre superació personal, i es prepara per convertir-se en entrenadora personal.

En recents entrevistes ha declarat que la dona està cada vegada més present en l'alpinisme d'alt nivell però que encara queda per aconseguir la igualtat. Per descomptat, l'Edurne no només està compromesa al màxim amb l'alpinisme, sinó també amb la igualtat i, per tant, amb la societat.

Greta Thunberg
Suècia, activista

Nascuda el 3 de gener de 2003 a Estocolm, Suècia, en una família d'artistes. Des de ben petita va sentir parlar del canvi climàtic i no podia entendre per què no es feia prou per detenir-lo. Després de caure en una profunda depressió, va ser diagnosticada amb síndrome d'Asperger, trastorn obsessiu-compulsiu i mutisme selectiu, trastorns de la personalitat als quals fa referència com a part de les seves fortaleses.

L'activisme de Thunberg es va desenvolupar a casa seva, amb el canvi dels seus hàbits i els de la seva família.

Thunberg va ser l'espurna que va incentivar joves de tot el món a sortir als carrers reclamant polítiques enfront del canvi climàtic. El 2019, va haver-hi grans

manifestacions promogudes per Divendres pel futur, moviment fundat per la jove, entre les quals destaquen les del 15 de març, el 24 de maig i el 20 de setembre.

Avui dia, la imatge de la jove amb el seu icònic impermeable groc és internacionalment reconeguda, així com els seus discursos taxatius i reivindicatius en què reclama majors esforços per frenar la “crisi climàtica”, com ella denomina el canvi climàtic, fent èmfasi en la urgència.

Sempre intenta anar un pas més enllà en la lluita pel medi ambient.

Teresa Perales

Espanya, nedadora

Nascuda a Saragossa el 1975. Quan va acabar els estudis al col·legi, volia començar Medicina. Però quan havia d'entrar a la universitat, la va afectar seriosament una malaltia que va anar empitjorant. Aquesta malaltia va anar afectant la seva mobilitat fins no poder moure les cames i perdre la capacitat de caminar.

Per a la Teresa va ser molt dur patir aquesta malaltia als 20 anys. Tenia por de sortir al carrer i trobar-se amb les amistats. Per sortir de casa havia de fer-ho pel garatge, ja que el seu edifici no estava habilitat per anar en cadira de rodes.

La Teresa va rebre el suport incondicional i generós de tota la seva família i això va ajudar-la a superar aquests primers mesos tan dolents. Per donar-li la volta a aquesta situació, la Teresa va decidir orientar-se cap a la natació i un bon dia es va llençar a la piscina amb una armilla salvavides, el seu germà a un costat i el seu oncle a l'altre.

Encara que al principi li va costar, aviat va començar a nedar bé i va descobrir que era el seu fort. Va aprendre a nedar i en menys d'un any va començar a competir en natació.

A l'aigua se sentia lliure perquè podia moure's sense necessitat de cap aparell. I també perquè era un esport barat. I tan sols amb tres anys d'entrenament, va guanyar la seva primera medalla de bronze al Campionat del Món Paralímpic de Natació.

D'allà, va saltar als campionats d'Espanya, d'Europa i del Món. Va ser l'inici de molts anys de competicions i triomfs.

Garbiñe Muguruza

Espanya-Veneçuela, tenista

Nascuda a Caracas el 8 d'octubre de 1993. El seu pare és espanyol però va emigrar a Veneçuela, on va conèixer la seva dona, la mare de la Garbiñe. Tant ella com els seus dos germans, l'Asier i l'Igor, van començar a jugar al tennis des de petits. Els pares són uns apassionats d'aquest esport i volien que els tres fills es dediquessin a això, encara que al final només ho va fer la Garbiñe.

Quan tenia sis anys es va mudar a Barcelona, on va començar a formar-se i a entrenar com a tenista a la Bruguera Tennis Academy. Va ser aquí on va començar a ser coneguda i va aconseguir els seus primers èxits importants en el tennis.

El 2016 va ser l'any més complet de la tenista. Per primera vegada, la Garbiñe va participar als Jocs Olímpics, els de Rio 2016, va ser clau en l'ascens d'Espanya al Grup Mundial de la Fed Cup i va guanyar el seu primer gran eslam al coronar-se a París superant una dels seus ídols, la Serena Williams.

Els èxits més destacats de la Garbiñe en individuals són dos campionats del Gran Slam (Roland Garros 2016 i Wimbledon 2017), dos subcampionats (Wimbledon 2015 i l'Open d'Austràlia 2020), el WTA Finals 2021 i deu tornejos de la WTA. El 2017, el seu millor any fins al moment, en què va arribar al número 1 mundial, va ser nomenada “Jugadora de l'Any” als Premis WTA i ITF i nominada “Esportista de l'Any” als Premis Laureus.

Alexia Putellas

Espanya, futbolista

Nascuda a Mollet del Vallès fa 27 anys, des de molt petita va tenir una pilota als peus. Amb només set anys ja jugava al Sabadell, on era la més petita de l'equip, en què la majoria de nenes tenien ja tretze anys.

Passava molt de temps a la banqueta jugant amb la sorra i una ampolla d'aigua fent castells, però ella somiava en gran: jugar un dia al Barça. A l'escola, era la que manava a l'hora de fer els equips a l'hora del pati: “Mai em vaig sentir desplaçada. Eren els amics del

poble de tota la vida i comptaven amb mi per a tot. Sempre jugava”.

El seu món sempre va ser la pilota i amb 10 anys va convèncer el seu pare, el Jaume, perquè l'apuntés a jugar a futbol als campaments d'estiu que organitzava Xavi Hernández, avui entrenador del FC Barcelona. Va ser als 16 anys quan l'Alexia va debutar a Primera Divisió, però no de la mà del seu equip de l'ànima, sinó del “gran enemic”, l'Espanyol. L'èxit al camp va ser tan gran que un any més tard la va fitxar el Llevant.

Però encara que esportivament aquest moment va ser de gran alegria, poc després l'Alexia viuria el cop més dur de la seva vida: la pèrdua del pare quan ella tenia tan sols 18 anys.

Després de la gran pèrdua del seu progenitor, l'Alexia Putellas va rebre la trucada que portava esperant des que era una nena: la del Futbol Club Barcelona. Va ser el 2012 i des de llavors ho ha guanyat tot amb la samarreta blaugrana, així com a la Selecció Espanyola femenina. És la capitana del primer equip i ha guanyat la Copa de la Reina, la Primera Iberdrola i la Women's Champions League. A més, ha estat guardonada com a millor futbolista de l'any a Europa per la UEFA i millor davantera de la Lliga de Campions 2020-21.

El 17 d'octubre del 2022 es coronava per segona vegada com la millor jugadora del món a l'aconseguir el seu segon trofeu Pilota d'Or, fet que la va fer entrar per la porta gran a la història del futbol espanyol al ser la primera en aconseguir-lo dues vegades.

Rosalind Franklin
Regne Unit, química

Nascuda el 25 de juliol de 1920 a Londres, segona de cinc germans en una família jueva dedicada a la banca. Cap als quinze anys va decidir estudiar una carrera universitària, cosa que li va suposar certa controvèrsia en la família, ja que el seu pare no veia amb bons ulls que una dona estudiés a la universitat. No obstant això, tant la seva tia com la seva mare la van ajudar en aquest sentit i el 1941 va obtenir la seva graduació universitària.

En plena Segona Guerra Mundial, el 1942 va obtenir un lloc d'ajudant en un organisme britànic dedicat a la recerca sobre el carbó i els seus derivats, estudis que van servir per a la fabricació de màscares antigàs.

En 1945 va obtenir el títol de Doctora en Química-Física i un any més tard es va traslladar a París per treballar al Laboratori Central de Serveis Químics de l'Estat, on va aprendre a controlar les tècniques de la difracció de raigs X en cristalls.

El 1951 va tornar a Londres on va començar les seves recerques sobre l'ADN. En un entorn masculista i difícil, la Rosalind va obtenir una fotografia de difracció de raigs X d'una fibra d'ADN, la famosa “Fotografia 51”, que revelava de manera inconfusible l'estructura d'aquest element.

Els anys posteriors es va dedicar a l'estudi de la cristal·lografia de virus sense sospitar que les seves recerques sobre l'ADN serien tan importants que conduirien Wilkins, James Watson i Francis Crick a obtenir el Premi Nobel de Fisiologia i Medicina el 1962; ells, no obstant això, no van fer cap esforç per reconèixer les aportacions de la Rosalind.

Només molts anys després i gràcies a altres científics i amics seus, s'ha sabut que una bona part de les dades sobre les quals es basa l'estructura molecular de l'ADN que van descriure els premiats provenien de les recerques que va desenvolupar la científica.

Maria Montessori
Itàlia, metgessa

Gloria Fuertes
Espanya, poeta

Nascuda el 28 de juliol de 1917 a Madrid, escriptora de narrativa, poesia, teatre i prolífica autora de literatura infantil i juvenil. El seu interès per les lletres comença a la curta edat de cinc anys, quan ja escrivia i dibuixava els seus propis contes.

Publica el seu primer poema amb tan sols catorze anys el 1932 amb el títol de *Niñez, juventud, vejez...* i des de ben jove s'interessa per l'edició dels seus escrits.

Als quinze ja recita els seus versos a Radio España de Madrid i als disset treballa en el seu primer llibre de poemes, *Isla ignorada*.

AUTOBIOGRAFIA DE GLORIA FUERTES

*Gloria Fuertes va néixer a Madrid
als dos dies d'edat,
ja que va ser molt laboriós el part de la meua mare
que si es descuida mor per viure'm.
Als tres anys ja sabia llegir
i als sis ja sabia les meves labors.
Jo era bona i prima,
alta i una mica malalta.
Als nou anys em va enxampar un carro
i als catorze em va enxampar la guerra;
Als quinze va morir la mare, se'n va anar quan més
falta em feia.
Vaig aprendre a regatejar a les botigues
i a anar als pobles a per pastanagues.
Aquells dies vaig començar amb els amors,
-no dic noms-,
gràcies a això, vaig poder suportar
la meua joventut de barri.
Vaig voler anar a la guerra, per aturar-la,
però em van detenir a la meitat del camí.
Després em va sortir una oficina,
on treballa com si fos ximple,
-però Déu i el botons saben que no ho soc-.
Escric a les nits
i vaig molt al camp.
Tots els meus han mort fa anys
i estic més sola que jo mateixa.
He publicat versos en tots els calendaris,
escric en un diari de nens,
i vull comprar-me a terminis una flor natural
com les que regalen a Pemán algunes vegades.*

María Zambrano
Espanya, filòsofa

Nascuda a Màlaga el 22 d'abril de 1904. Des de 1924 i fins a 1927 cursa estudis de Filosofia a Madrid i assisteix a les classes de José Ortega y Gasset, Manuel García Morente, Julián Besteiro i Xavier Zubiri. Durant aquest període participa en moviments estudiantils i col·labora amb diversos diaris.

La seva primera obra, *Nuevo del liberalismo* (1930), és fruit dels esdeveniments polítics d'aquells anys. Des del 1931 exerceix com a professora auxiliar de la Càtedra de Metafísica a la Universitat Central, i el 1932 col·labora a publicacions com la *Revista de Occidente*, *Cruz y Raya* i *Hora de España*. En aquests anys que precedeixen a l'exili entaula amistat amb els membres de la Generació del 27 Luis Cernuda, Emilio Prados, Miguel Hernández i Jorge Guillén, entre d'altres.

Viatja a l'Havana i hi coneix José Lezama Lima, a més de pronunciar una conferència sobre José Ortega y Gasset.

A l'esclatar la guerra torna a Espanya fins al 1939, any en què travessa la frontera francesa cap a l'exili. Després de passar per ciutats com París, Nova York o l'Havana s'installa a Mèxic, on imparteix classes de Filosofia a la Universitat de Sant Nicolás de Hidalgo de Morelia. Aquell any comença un període d'intensa activitat literària marcada per l'exili i publica *Pensamiento y poesía en la vida española* i *Filosofía y poesía*.

De retorn a Espanya comença una nova etapa d'activitat intel·lectual i es dedica a la reedició d'obres ja publicades i a l'escriptura de nombrosos articles. El reconeixement a la seva obra es veu culminat el 1988 quan el Ministeri de Cultura d'Espanya li atorga el Premi Cervantes de Literatura.

És la figura femenina més important del pensament espanyol del segle XX.

Aleksandra Kolontai
Rússia, política

Nascuda a Sant Petersburg, va ser filla d'un general ajudant del tsar. Des de ben jove es va interessar pels drets dels treballadors i per això va estudiar Història.

Va tenir molts problemes per diferents treballs i lluites que va fer a favor dels treballadors i treballadores i la van acabar expulsant de la ciutat on vivia. Però això no va impedir que continués lluitant pels drets de les persones i així va acabar formant part del govern. Va ser la primera dona que va participar en un govern.

A més, l'Aleksandra Kolontai va investigar sobre la situació de la dona treballadora i va lluitar molt per tots els drets de les dones. Finalment va morir a Moscou.

Julia Child
EUA, xef

Wilma Rudolph

EUA, atleta

Nascuda a Clarcksville, la Wilma va ser la primera filla número de 20 germans, que acabarien sent-ne 22. El seu pare era un mosso d'estació i la seva mare era una serventa, per la qual cosa no tenien gaire diners per mantenir 22 fills i filles. A causa del racisme van viure diferents discriminacions i dificultats.

La Wilma va néixer abans del que havia de néixer i era molt petita, tan sols pesava 2 kg. De fet, no van atendre la seva mare a l'hospital per ser negra. Per a la Wilma va ser molt difícil tirar endavant en aquestes condicions. Va passar moltes malalties i als quatre anys es va contagiar d'un virus que li va parilitzar una part del cos. Per poder caminar havia d'utilitzar un aparell ja que com a conseqüència del virus que va passar una cama li va quedar torta. Però als 9 anys va aconseguir superar la situació.

La Wilma era una lluitadora i a secundària va decidir entrar a l'equip de bàsquet del seu institut. Va ser aleshores quan li van fer una prova per entrar a l'equip d'atletisme i en pocs anys va aconseguir ser medallista dels Jocs Olímpics. Va aconseguir 3 medalles d'or en els mateixos jocs olímpics. Va ser la primera atleta en aconseguir una cosa així.

Bana Alabed

Síria, activista

Nascuda a Síria, quan tenia dos anys va començar la guerra al seu país i poc després la seva ciutat va ser ocupada pels rebels. Al setembre de 2016, quan tenia només 7 anys, va obrir un compte de Twitter en què escrivia amb l'ajuda de la seva mare. En pocs dies la Bana va començar a sortir a les notícies, i en menys de tres mesos s'havia convertit en un autèntic fenomen a les xarxes socials. Ensenyava a milers de persones el que ocorria a Alep (la seva ciutat).

Mesos més tard va escapar a Turquia, on abans de complir els 8 anys va ser reconeguda com a ciutadana. Avui dia la Bana Alabed té un llibre escrit a partir de les seves memòries i continua lluitant contra la guerra de Síria.

Xian Zhang

Xina, directora d'orquestra

Payal Jangid

Índia, activista

Nascuda en un poble petit de l'Índia, quan la Payal Jangid tenia 10 anys es va negar a acceptar matrimonis acordats per a ella. Així es va adonar que l'única sortida a la tradició d'acceptar el matrimoni pactat era l'educació.

La Payal va aconseguir crear el parlament infantil, amb l'objectiu d'empoderar els nens i les nenes i conscienciar les seves famílies de la necessitat d'anar a l'escola.

Ara és escoltada per tota l'Índia i ha aconseguït que s'eradiqui el matrimoni infantil al seu poble, juntament amb el fet que els nens i nenes es preocupin pels seus drets i per defensar-los.

Avui, amb 14 anys, la Payal somia amb convertir-se en mestra al seu poble.

Jane Goodall

Regne Unit, activista i primatòloga

Nascuda a Londres, va viure a casa seva envoltada d'animals somiant amb escriure sobre animals a l'Àfrica. Quan tenia 23 anys va fer realitat el seu somni viatjant a Kènia, i després va viatjar a Gombe per investigar als ximpanzés salvatges de la zona. La seva recerca havia de durar només sis mesos però finalment va continuar.

Els resultats de la recerca van cridar l'atenció de tothom i van fascinar el món sencer. Va aconseguir revelar el fins llavors desconegut món dels ximpanzés.

El seu treball, que ja ha complert 62 anys, ha estat fonamental no només per difondre coneixements sobre els ximpanzés i altres espècies, sinó també per generar empatia i refermar la seva protecció i la dels seus ecosistemes, a més de convidar-nos a reflexionar sobre la nostra pròpia espècie i promoure un estil de vida més sostenible en les nostres societats.

María de Maeztu
Espanya, pedagoga

Va ser mestra, pedagoga, directora d'escola, conferenciant, feminista...

Va destinar la vida a millorar la situació de la dona espanyola a través de l'educació i d'una formació integral que fomentés i afavorís la seva participació en la societat i la cultura espanyoles.

Membre d'una família de pensadors i artistes, va ser estudiant de Magisteri. Va estudiar en diferents països europeus, cosa que va influir enormement en la seva formació i en les seves idees sobre l'educació.

Va desenvolupar el primer projecte educatiu per a la dona. I, a més, va ser la responsable de la fundació de l'Institut Escola i va ampliar l'ideari de la Institució Libre de Enseñanza a primària i secundària.

Eleanor Zabel
EUA, pilot

Coneguda com Nellie, vivia amb els pares quan als 2 anys va patir xarampió, fet que la va deixar sorda. Quan tenia 7 anys el seu pare va voler que es formés a l'Escola per a Sords de Dakota del Sud. Però als 8 anys la mare va morir i el pare, al veure que no se'n podia fer càrrec, la va donar en adopció.

Així la va adoptar una família que li va ensenyar a llegir els llavis. La Nellie es va anar fent gran i als 24 anys va estudiar música. Però, a més, tenia una amiga que era aviadora i que la va animar a fer classes de vol. En aquella època eren molt poques les dones que pilotaven avions.

Va començar d'aquesta manera a ser pilot, tot i que no li ho van posar gaire fàcil, perquè no volien dones pilots. A més, va ser la primera persona pilot sorda. Després, la Nelli va ajudar més dones a ser pilot.

Jill Tarter
EUA, astrònoma

Melati i Isabel Wijsen
Indonèsia, activistes climàtiques

Nascudes a Bali, són dues germanes que van decidir lluitar contra el monstre de plàstic per poder fer la seva petita contribució al món.

Després d'assistir a una xerrada a l'escola van prendre la decisió de crear la seva pròpia organització anomenada "Bye Bye Plastic Bags", inspirada en la prohibició de bosses de plàstic a Ruanda.

El seu objectiu era simple: convèncer la gent de Bali que anés abandonant el costum d'usar aquestes bosses i que diguessin no al plàstic. Les seves primeres accions van ser neteges de platges, vagues de fam i peticions als governs locals i centrals. Van aconseguir així que l'aeroport de Bali prohibís aquestes bosses i que anys més tard el govern declarés tota l'illa *plastic bag free*.

Emiliana de Zubeldía
Espanya, pianista

Nascuda a Navarra, l'Emiliana va ser una pianista molt famosa. Va fer el seu primer concert als 5 anys, quan va interpretar una obra composta pel seu germà.

Amb 8 anys va començar estudis musicals a Pamplona i una mica més gran els va continuar a Madrid. A l'acabar els estudis a Espanya va continuar estudiant a París.

Però al poc temps va morir el seu pare, per la qual cosa va haver de tornar a Pamplona, on va començar a treballar com a professora de piano.

Al cap d'uns anys va tornar a París, on va acabar els seus estudis de composició i piano. Va viatjar molt per tot el món fent diferents concerts.

Alek Wek

Sudan del Sud, supermodel

Lèssia Ukraïna

Ucraïna, escriptora

Nascuda a Ucraïna, la seva mare era escriptora de poesia i contes infantils i a més va lluitar pels drets de les dones. El seu pare era un amant de la literatura i molt estudiós.

A casa de la família de la Lèssia sovint es reunien escriptors, pintors i músics, s'organitzaven tertúlies i concerts "casolans".

La Lèssia va patir una malaltia que no la va deixar anar a l'escola, per la qual cosa els seus pares van haver de contractar uns professors particulars perquè ensenyessin a la petita i al seu germà.

Era una noia que parlava i entenia molts idiomes. Amb tan sols 19 anys va escriure el llibre d'*Història antiga dels eslaus orientals*.

Obligats per la malaltia de l'escriptora, la família va haver de viatjar a Alemanya i des d'allà va escriure moltes de les seves obres i va conèixer molts escriptors i escriptores durant els viatges que va fer.

Florence Nightingale

Itàlia, infermera

Balkissa Chaibou

Nigèria, activista

Françoise Barré-Sinoussi

França, biòloga

Nascuda a París, la Françoise és una biòloga francesa que va rebre el Premi Nobel de Medicina el 2008. Es va donar a conèixer en el món científic quan va aconseguir aïllar el retrovirus conegut com a VIH i va determinar que aquest virus era causant de la sida, una malaltia que aleshores s'estava estenent per tot el món. A partir d'aquell moment va centrar la seva carrera en la recerca sobre la sida.

El seu treball es va dirigir a aconseguir una cura per a aquesta malaltia, a trobar-ne una vacuna i a investigar el contagi de la malaltia de la mare als fills. Va desenvolupar un test de diagnòstic per ajudar a controlar la dispersió de la malaltia.

Rosa María Calaf

Espanya, periodista

Nascuda a Espanya, és una periodista espanyola especialment coneguda pel seu treball com a corresponsal d'RTVE als Estats Units, Moscou, Buenos Aires o l'Àsia.

El seu avi matern era un apassionat dels viatges i ella també va començar a viatjar i als 14 anys la seva família la va enviar a estudiar a França i als Estats Units. Va estudiar a la Universitat de Barcelona i va començar una llarga trajectòria laboral.

En les seves més de tres dècades d'experiència professional, ha estat a més de 170 països, micròfon en mà a la recerca de la notícia. Va recórrer en cotxe 50.000 km i 21 països africans durant 13 mesos. És coneguda pel seu floc platejat del serrell.

Avui dia està jubilada però continua fent una gran labor en la lluita per una informació adequada.

Brenda Chapman

EUA, directora de cinema

de canviar el món perquè sigui més just. Cada matí es barreja entre roba donada per seleccionar-la i tenir col·leccions úniques i noves a la seva botiga de segona mà.

En llocs de responsabilitat, on els homes han estat sempre majoria, l'Alicia és un exemple a seguir per totes les persones que formen part d'aquesta associació per la seva dedicació i lideratge.

Dona de poques paraules però de grans fets que van calant i impregnant allà per on passa.

Alicia Díez

Espanya, voluntària-delegada d'ONGD

Helen Keller

EUA, escriptora i activista

Hi havia una vegada una nena a qui li encantava estar amb altres persones, era sigil·losa i molt observadora. Una cosa que sempre li cridava l'atenció eren les situacions injustes: no deixava de preguntar-se *què puc fer jo perquè aquesta situació canviï?*

Va anar creixent i sempre va obrir les portes de casa seva a coneguts i desconeguts. Sempre va acollir tothom perquè se sentissin com a casa, estiguessin a prop o a centenars de quilòmetres de distància.

L'Alicia, neta de metge, sempre que el seu avi la deixava, l'acompanyava quan curava una persona malalta. Poder ajudar-les la feia sentir-se millor i aquesta sensació li donava cada dia molta felicitat.

"Alicia, passa'm les tisores", li demanava sempre a l'avi per poder dur a terme les cures. Aquesta nena introduïa les seves manetes a la gran bossa negra de cuir de l'avi i treia les tisores, les seves tisores especials, sempre les portava lluent i les cuidava amb molta atenció.

Si no aconseguien guarir la persona, aquella nit no podia dormir, se sentia malament, encara que nits així no solien predominar, ja que gairebé sempre les tisores tenien un gran poder que feia somriure les persones malaltes i les ajudaven a curar-se.

L'Alicia es va casar amb el Carlos i van formar una gran família on els valors d'ajuda i compromís es van transmetre als seus 7 fills i de generació en generació. El seu compromís amb les persones la va perseguir durant tota la vida i va agafar encara més força a partir dels 70 anys.

Avui, als 85 anys, és delegada d'una ONGD i cada dia salta del llit il·lusionada amb el seu projecte personal

A l'edat de 19 mesos va patir una greu malaltia que li va provocar la pèrdua total de visió i audició. La seva incapacitat per comunicar-se des de ben petita va ser molt traumàtica per a la Helen i la seva família.

Als 7 anys, la família va buscar una instructora que es va encarregar de la seva formació, va aconseguir un avenç en l'educació especial i va continuar vivint al seu costat fins que va morir. Després de graduar-se a l'escola de secundària, la Helen també es va llicenciar i es va convertir en la primera persona sordcega a obtenir un títol universitari.

Durant la seva joventut va començar a donar suport a la lluita dels treballadors. Al llarg dels anys va redactar múltiples articles i més d'una dotzena de llibres sobre les seves experiències i maneres d'entendre la vida. Keller es va convertir en una activista destacada, va recaptar diners per a la fundació americana de cecs i a més va promoure el sufragi femení i va defensar els drets dels treballadors. També va lluitar molt pels drets de les persones en situació de discapacitat i va realitzar viatges per tot el món per realitzar conferències.

"El millor i el més bonic d'aquesta vida no pot veure's ni tocar-se, ha de sentir-se amb el cor."

Helen Keller (1880-1968)

Wangari Maathai

Kenya, política i ecologista

Bell Hooks

EUA, escriptora

Gloria Jean Watkins va néixer un 25 de setembre de 1952 al petit poble de Hopkinsville (Kentucky).

La petita Watkins va créixer en un context de pobresa i marginació. Tot i així, des de petita va demostrar ser una lectora àvida i curiosa, amb una precoç intel·ligència que la va portar a trencar barreres i acabar assistint a una escola integrada on els mestres i estudiants eren principalment blancs.

A l'arribar a la universitat, es va decidir per llicenciar-se en lletres angleses a Stanford. Ja en aquells dies va començar a fer-se dir bell hooks, el nom de la seva besàvia materna, coneguda per la seva parla ràpida i plena de força. Va decidir escriure-ho en minúscules per diferenciar-se'n, però també per controlar les temptacions de l'ego: *"el més important és el que dic en els meus llibres, no qui soc"*.

Avui aquella nena negra i pobra del Kentucky dels cinquanta s'ha convertit en un dels grans referents del feminisme internacional i compta des del 2014 amb el bell hooks Institute, on acudeixen pensadores i activistes de tot el món

Les idees de bell hooks es condensen en el títol d'un dels seus llibres: *El feminisme és per a tothom*.

Chimamanda Ngozi

Nigèria, escriptora

Nascuda a Nigèria va ser la cinquena filla de la família. La seva mare va ser la primera secretària d'admissions de la Universitat de Nigèria, on el seu pare era professor.

Quan tenia 19 anys va viatjar als Estats Units amb una beca d'estudis. Es va convertir en una escriptora famosa.

És una escriptora que en les seves obres reivindica les seves arrels africanes i parla de temes com el racisme, la violència o la discriminació.

Mentre duia a terme els estudis a la universitat va començar a redactar la seva primera novel·la. En aquesta novel·la es narra la història d'una jove de quinze anys, l'entorn familiar de la qual està marcat per l'abús del pare contra la família. Tot així, la protagonista tracta de desviar la mirada sense comprendre el que passa en l'ambient familiar.

La seva segona novel·la va ser publicada uns anys després. És un llibre ambientat en el període de la guerra civil nigeriana, on narra la història de tres joves que han de defensar els seus ideals i creences.

Al llarg dels anys la Chimamanda ha escrit diferents obres i ha obtingut diversos premis.

... i moltes més...

Bibliografia

Hedy Lamarr

Col·laboradors del projecte Wikimedia. *Hedy Lamarr*. Wikipedia, la enciclopèdia lliure [Internet]. 8 de desembre de 2004. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Hedy_Lamarr [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Fernández, Tomás i Tamaro, Elena. «Biografía de Hedy Lamarr». Dins *Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea* [Internet]. Barcelona, Espanya, 2004. Disponible a <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/l/lamarr.htm> [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Margarita Salas

Torrent Sánchez, J. M. (s. f.). *Biografía de Margarita Salas para Niños - Experimentos Caseros XYZ. Experimentos Caseros XYZ - El lugar donde aprender ciencia*. [Internet] Disponible a <https://experimentoscaseros.xyz/cientificos/margarita-salas> [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Valentina Tereshkova

Col·laboradors de Wikipedia. *Valentina Tereshkova*. Wikipedia, la enciclopèdia lliure. [Internet]. Publicat per última vegada el 26 de novembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Valentina_Tereshkova [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Biografía de Valentina Tereshkova. (s/f). Museo Nacional de Ciencias Naturales. [Internet] Disponible a <https://www.mncn.csic.es/es/visita-el-mncn/biografia-de-valentina-tereshkova> [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Clara Campoamor

Col·laboradors de Wikipedia. *Clara Campoamor*. Wikipedia, la enciclopèdia lliure. [Internet]. Publicat per última vegada el 3 de desembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Clara_Campoamor [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Fernández, Tomás i Tamaro, Elena. «Biografía de Clara Campoamor». Dins *Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea* [Internet]. Barcelona, Espanya, 2004. Disponible a https://www.biografiasyvidas.com/biografia/c/campoamor_clara.htm [data d'accés: 12 de desembre de 2022]

Gertrude Belle Elion

Col·laboradors de Wikipedia. *Gertrude Belle Elion*. Wikipedia, la enciclopèdia lliure. [Internet]. Publicat per última vegada el 18 de novembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Gertrude_Belle_Elion [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Fernández, Tomás i Tamaro, Elena. «Biografía de Gertrude Belle Elion». Dins *Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea* [Internet]. Barcelona, Espanya, 2004. Disponible a <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/e/elion.htm> [data d'accés: 12 de desembre de 2022]

Concepción Arenal

Col·laboradors de Wikipedia. *Concepción Arenal*. Wikipedia, la enciclopèdia lliure. [Internet]. Publicat per última vegada el 5 de desembre 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Concepci%C3%B3n_Arenal [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Isadora Duncan

Col·laboradors de Wikipedia. *Isadora Duncan*. Wikipedia, la enciclopèdia lliure. [Internet]. Publicat per última vegada el 13 d'octubre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Isadora_Duncan [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

María Elena Moyano

Col·laboradors de Wikipedia. *María Elena Moyano*. Wikipedia, la enciclopèdia lliure. [Internet]. Publicat per última vegada el 13 d'octubre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Mar%C3%ADa_Elena_Moyano [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Edurne Pasaban

CoHaboradors de Wikipedia. *Edurne Pasaban*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 15 de novembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Edurne_Pasaban [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Greta Thunberg

CoHaboradors de Wikipedia. *Greta Thunberg*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 5 de desembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Greta_Thunberg [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Teresa Perales

Contreras, M. *Biografía de Teresa Perales*. Mujeres notables. [Internet]. Publicat per última vegada el 15 de setembre de 2018. Disponible a <https://www.mujeresnotables.com/2018/09/15/biografia-de-teresa-perales-nadadora-espanola-campeona-paralimpica/> [data d'accés: 1 de desembre de 2022]

Garbiñe Muguruza

CoHaboradors de Wikipedia. *Garbiñe Muguruza*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 25 de nov 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Garbi%C3%B1e_Muguruza

Biografía, títulos, carrera y edad de Garbiñe Muguruza. Olympics.com. [Internet]. (s.d.). Disponible a <https://olympics.com/es/atletas/garbine-muguruza>

Alexia Putellas

CoHaboradors de Wikipedia. *Alexia Putellas*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 26 de novembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Alexia_Putellas

López, A.S. *Alexia Putellas. Historia-biografía*. [Internet]. Publicat per última vegada el 3 de novembre de 2022. Disponible a <https://historia-biografia.com/alexia-putellas/>

Rosalind Franklin

CoHaboradors de Wikipedia. *Rosalind Franklin*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 26 de nov 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Rosalind_Franklin

CSIC-Alejandro Martínez de Andrés, E.M.G. (s.f.) *Rosalind Franklin. Grandes Científicas. kids*. CSIC.KIDS.CSIC. [Internet]. Disponible a <https://www.kids.csic.es/cientificos/rosalind.html>

Gloria Fuertes

Autobiografía. Gloria Fuentes. [Internet].(s.f.). Disponible a <http://gloriafuertes.org/2019/08/10/autobiografia/>

Cervantes, I. *Gloria Fuertes. Biografía*. Biografía de Gloria Fuertes-Red de Bibliotecas del Instituto Cervantes. [Internet]. Disponible a https://www.cervantes.es/bibliotecas_documentacion_espanol/creadores/fuertes_gloria.htm

María Zambrano

CoHaboradors de Wikipedia. *María Zambrano*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 6 de desembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Mar%C3%ADa_Zambrano

Cervantes, I. *María Zambrano. Biografía*. Biografía español. María Zambrano, filósofa Española. Biblioteca Español. Instituto Cervantes. [Internet]. Publicat el juny de 2022. Disponible a https://www.cervantes.es/bibliotecas_documentacion_espanol/biografias/roma_maria_zambrano.htm

Aleksandra Kolontái

CoHaboradors de Wikipedia. *Aleksandra Kolontái*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 17 de novembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Aleksandra_Kolont%C3%A1i

Fernández, Tomás y Tamaro, Elena. «Biografía de Alexandra Kollontai». *Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea* [Internet]. Barcelona, Espanya, 2004. Disponible a <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/k/kollontai.htm>

Wilma Rudolph

CoHaboradors de Wikipedia. *Wilma Rudolph*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 5 de novembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Wilma_Rudolph

Fernández, Tomás i Tamaro, Elena. «Biografía de Wilma Rudolph». En *Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea* [Internet]. Barcelona, Espanya, 2004. Disponible a https://www.biografiasyvidas.com/biografia/r/rudolph_wilma.htm

Bana Albed

Univisión. Bana al-Abed: *La niña Siria que publicó un libro sobre su experiencia en la guerra*. Univisión. [Internet]. Publicat per última vegada el 14 de març de 2018. Disponible a <https://www.univision.com/entretenimiento/cultura-pop/bana-al-abad-la-nina-siria-que-publico-un-libro-sobre-su-experiencia-en-la-guerra>

Taberne, C. *Bana al-Albed, la historia de la "Ana Frank Siria" en 10 tuits*. Bana al-Albed, la niña siria tuitera. EACNUR. [Internet]. Publicat per última vegada el 13 de juliol de 2022. Disponible a <https://eacnur.org/es/actualidad/noticias/historias-de-vida/bana-al-abad-la-historia-de-la-ana-frank-siria-en-10-tuits>

Payal Jangid

YMCA. *Pequeñas Grandes Líderes*. Inicio. [Internet]. Publicat per última vegada el 4 de març de 2022. Disponible a <https://www.ymca.es/actualidad/jovenes/pequenas-grandes-lideres>

María de Maeztu

Col·laboradors de Wikipedia. *María de Maeztu*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el de 30 de novembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Mar%C3%ADa_de_Maeztu

Jane Goodall

Col·laboradors de Wikipedia. *Jane Goodall*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 2 de desembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Jane_Goodall

Biografía - Instituto Jane Goodall. Instituto Jane Goodall. Disponible a <https://janegoodall.es/es/biografia.html> [Data d'accés: 14 de desembre de 2022]

Eleanor Zabel

Les Croniques. *Nellie Zabel Willhite, Una Aviadora Estadounidense*. [Internet]. LESCRONIQUES.COM. Publicat per última vegada el 19 de juliol 2022. Disponible a <https://lescroniques.com/2010/06/30/nellie-zabel-willhite-una-aviadora-estadounidense-sorda/>

Melati i Isabel Wijsen

Anònim (2016) *La historia de Dos Hermanas Que Sueñan con Salvar El Planeta*. Disponible a <https://www.infobae.com/2016/05/01/1807957-la-historia-dos-hermanas-que-suenan-salvar-el-planeta/> [Data d'accés: 14 de desembre de 2022]

Emiliana de Zubeldía

Col·laboradors de Wikipedia. *Emiliana de Zubeldía*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 2 de desembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Emiliana_de_Zubeld%C3%ADa

Alfonso Salas, B. (2020) *Vida y Obra de Emiliana de Zubeld, CODALARIO*. Disponible a https://www.codalario.com/emiliana-de-zubeldia/opinion/vida-y-obra-de-emiliana-de-zubeldia.-por-blanca-alfonso-salas_8979_32_27839_0_1_in.html [Data d'accés: 14 de desembre de 2022]

Lèssia Ukraïнка

Col·laboradors de Wikipedia. *Lesya Ukrainka*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 14 de maig de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Lesya_Ukrainka

Fernández, Tomás i Tamaro, Elena. «Biografía de Lesya Ukrainka». Dins *Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea* [Internet]. Barcelona, Espanya, 2004. Disponible a <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/u/ukrainka.htm> [data d'accés: 13 de desembre de 2022]

Chimamanda Ngozi

Col·laboradors de Wikipedia. *Chimamanda Ngozi*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 8 de desembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Chimamanda_Ngozi_Adichie

Montoya, P.L. (2019) *Chimamanda Ngozi Adichie, Historia y biografía de*. Disponible a <https://historia-biografia.com/chimamanda-ngozi-adichie/> [data d'accés: 13 de desembre de 2022]

Françoise Barré-Sinoussi

Col·laboradors de Wikipedia. *Françoise Barré-Sinoussi*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 26 de setembre de 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7oise_Barr%C3%A9-Sinoussi

Fernández, Tomás i Tamaro, Elena. «Biografía de Françoise Barre-Sinoussi». En *Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea* [Internet]. Barcelona, Espanya, 2004. Disponible a https://www.biografiasyvidas.com/biografia/b/barre_sinoussi.htm [data d'accés: 13 de desembre de 2022].

Rosa María Calaf

Col·laboradors de Wikipedia. *Rosa María Calaf*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 18 de mar 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Rosa_Mar%C3%ADa_Calaf

Círculo de Bellas Artes de Madrid. *Rosa María Calaf*. [Internet]. (s.f.). Disponible a <https://www.circulobellasartes.com/biografia/rosa-maria-calaf/>

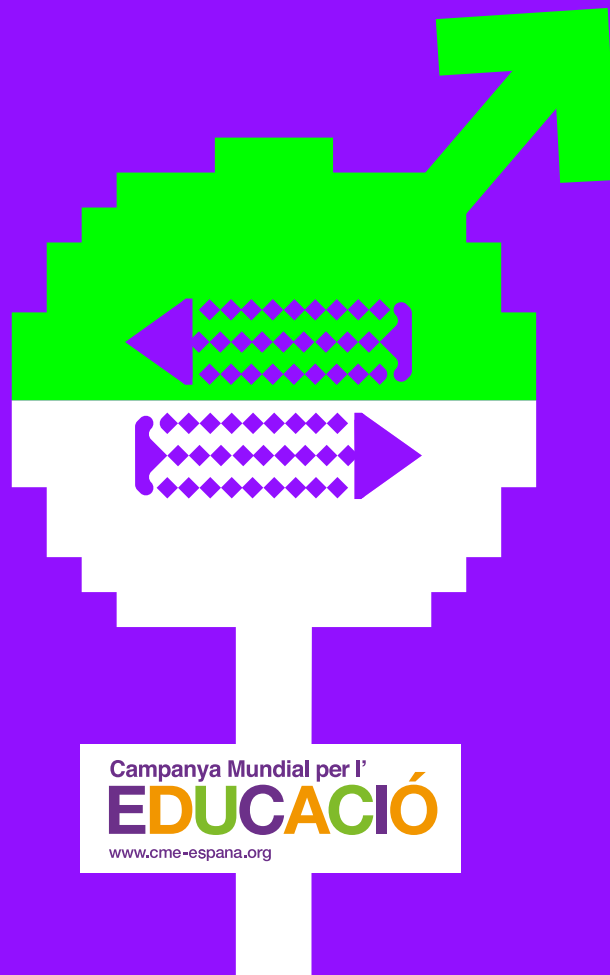
Hellen Keller

Col·laboradors de Wikipedia. *Hellen Keller*. Wikipedia, la enciclopedia libre. [Internet]. Publicat per última vegada el 01 de dic 2022. Disponible a https://es.wikipedia.org/wiki/Helen_Keller

Biografía de Hellen Keller, Colegio Hellen Keller. Disponible a <https://www.chk.cl/biografia-de-hellen-keller> [data d'accés: 14 de desembre de 2022]

Bell Hooks

Díaz, P.P. (2021) *¿Sabes Quién era bell hooks (Sí, se escribe con minúsculas)?*, Harper's BAZAAR. Disponible a <https://www.harpersbazaar.com/es/cultura/viajes-planes/a15431743/quien-era-bell-hooks-feminismo/> [data d'accés: 14 de desembre de 2022]

A més, aquest document compta amb la col·laboració de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament per la realització de la traducció al català, amb càrrec al projecte "Campanya Mundial per l'Educació: crida a l'acció per la ODS 4".

Amb la col·laboració de

Nafarroako
Gobernua

Gobierno
de Navarra

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya